

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในการประดิษฐ์เครื่องสักการะ
ล้านนา: หมากสุม หมากเบ็ง ต้นดอก ต้นเทียน และต้นผึ้ง

ผู้เขียน นายรณลักษณะ อินตะ

ปริญญา ศีลศาสตรมหาบัณฑิต (อาชีวศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา คำศิริพินาน

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา เกียรติมนิรัตน์

กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบและกระบวนการประดิษฐ์ และกระบวนการถ่ายทอดการประดิษฐ์เครื่องสักการะล้านนา หมากสุม หมากเบ็ง ต้นดอก ต้นเทียน ต้นผึ้ง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ผู้ที่รับจ้างประดิษฐ์เครื่องสักการะล้านนา ผู้สนใจร่วมสืบทอดการประดิษฐ์เครื่องสักการะล้านนา และเจ้าหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดการประดิษฐ์เครื่องสักการะล้านนา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต นำข้อมูลจัดเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอ โดยการบรรยาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของเครื่องสักการะล้านนา หมากสุม หมากเบ็ง ต้นดอก ต้นเทียน และต้นผึ้ง ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด มีเพียงข้อสันนิษฐานว่า ชาวล้านนาได้รับเอาอิทธิพลบางส่วนด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ มาจากชาวสุโขทัย
2. รูปแบบของเครื่องสักการะล้านนา หมากสุม หมากเบ็ง ต้นดอก ต้นเทียน และต้นผึ้ง แบ่งรูปแบบของเครื่องสักการะล้านนาได้ดังนี้ 1) รูปแบบของหมากสุม มีอยู่ด้วยกัน 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 เรียกว่า แบบโบราณหรือแบบดั้งเดิม โครงสร้างทำมาจากไม้ไผ่แล้วนำหมากแห้งมาสุมหรือครอบลงจนเต็ม รูปแบบที่ 2 คือแบบประยุกต์ที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม โครงสร้างทำมาจากเหล็กดัดเชื่อม แล้วนำหมากแห้งมาสุม หรือครอบให้เต็ม โครงสร้างประกอบไว้ในพานไม้หรือพานโลหะ 2) เครื่องสักการะหมากเบ็ง มี 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เรียกว่า แบบโบราณหรือดั้งเดิม

โครงสร้างทำมาจากต้นกล้วย รูปแบบที่ 2 คือ แบบประยุกต์ มีโครงสร้างทำมาจากทองเหลืองรูปทรงคล้ายพุ่มดอกบัวตูม และรูปแบบที่ 3 คือ แบบผสมผสานมีโครงสร้างคล้ายคลึงกับรูปแบบประยุกต์ โครงสร้างมาจากต้นกล้วย 3) เครื่องสักการะต้นดอกมีเพียงหนึ่งรูปแบบ คือ ลักษณะรูปทรงของต้นดอกคล้ายพุ่มรูปวงรี 4) เครื่องสักการะต้นเทียน มีหนึ่งรูปแบบ คือ ต้นเทียนที่มีลักษณะโครงสร้างทำมาจากต้นกล้วย รูปทรงโดยรวมคล้ายลักษณะรูปทรงของต้นดอก และ 5) เครื่องสักการะต้นผึ้ง มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เรียกว่า แบบโบราณหรือแบบดั้งเดิม มีลักษณะโดยรวมคล้ายคลึงกับต้นเทียน และรูปแบบที่ 2 คือ แบบประยุกต์ มีรูปทรงคล้ายดอกบัวตูม โดยโครงสร้างทำมาจากต้นกล้วย

3. กระบวนการถ่ายทอดการประดิษฐ์เครื่องสักการะล้านนา หมากคู่ หมากเบ็ง ต้นดอก ต้นเทียน และต้นผึ้ง วิธีการถ่ายทอดประกอบไปด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้ที่ถ่ายทอด (ผู้สอน) ผู้รับการถ่ายทอด (ลูกศิษย์) ลักษณะของการถ่ายทอดคือ มีการถ่ายทอดจากคนในครอบครัวหรือญาติ การถ่ายทอดจากผู้อาวุโสในหมู่บ้าน การเรียนรู้โดยการขอสมัครเป็นลูกศิษย์แล้วนำมาฝึกปฏิบัติทดลองทำด้วยตนเอง โดยกระบวนการถ่ายทอดมีปัจจัยหลายอย่างที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ บรรพชาศ งานประเพณี พิธีกรรม วัด รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมร่วมกันอนุรักษ์เครื่องสักการะล้านนา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	Pattern and Process in Transmitting Knowledge on Creating Lanna Offering Items: <i>Mak Soum, Mak Beng, Ton Dok, Ton Thian and Ton Phueng</i>	
Author	Mr. Ronnaluk Inta	
Degree	Master of Education (Vocational Education)	
Thesis Advisory Committee	Assoc. Prof. Dr. Kanya Kamsiripiman	Chairperson
	Asst. Prof. Dr. Kanjana Keatmaneerat	Member

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the history of Lanna offering items as well as the patterns and processes in transmitting the knowledge of creating Lanna offering items Mak Soum, Mak Beng, Ton Dok, Ton Thain and Ton Phueng. The data were collected from specialists, Lanna offering items makers, members of the public who were interested in making Lanna offering items and officials who supported the patterns and processes in transmitting the knowledge of creating Lanna offering items, using interview and observation forms. The collected data were categorized and analyzed following the objectives then presented in descriptive form.

The results of the study were as follows:

1. A review of the history of Lanna offering items showed that there was no significant evidence indicating when Mak Soum, Mak Beng, Ton Dok, Ton Thain and Ton Phueng were first created. The only assumption was that Lanna people received some influence from the arts and culture, customs, rites, and beliefs from Sukhothai.

2. The patterns of the Lanna offering items Mak Soum, Mak Beng, Ton Dok, Ton Thian and Ton Phueng were categorized as following. Mak Soum was divided into 2 patterns. The first one was called ancient or original: its structure was made from bamboo and then covered by dry areca nut. The second pattern was developed from the original. Its structure was made from curved steel, covered with dry betel nut and set in a wooden or metal tray. For Mak Beng there were 3 patterns. The first pattern was called ancient or original. Its structure was made from the

banana tree. The second pattern was formed by brass, which has a figure like a lotus. The third was formed from the banana tree, which has a figure like a lotus. Ton Dok The figure of Ton Dok looked like an oval. For Ton Tian, there was also only one pattern. Its structure was made from banana trees. The overall figure of it was the same as Ton Dok. For Ton Phueng, there were 2 patterns. The first one was called ancient or original which had a similar figure as Ton Tian. The second pattern of Ton Phueng looked like a lotus. Its structure was made from a part of banana tree.

3. The study of the processes of transmitting knowledge on creating the Lanna offering Items: Mak Soum, Mak Beng, Ton Dok, Ton Thian and Ton Phueng revealed that transmitting processes involved 2 people: the transmitter (instructor) and the receivers (learners). The characteristics of transmitting were from family members or relatives and from seniors in the village. Learners learned from applying to be students and by practicing by themselves. There were several factors facilitating the learning, which included the atmosphere of the customs and rituals, the temples, and support from the government and private organizations in inheriting and encouraging art of creating Lanna offering items.